

Kunskap och innovation som verktyg för praktisk förändring

Ny kunskap och innovation har en viktig funktion att bidra till en hållbar och växande jordbruks- och livsmedelsnäring. Studier av svensk trädgårdsnäring visar att sociala färdigheter och samarbetsförmåga är avgörande för att ny kunskap och innovation ska kunna omsättas i praktisk förändring. Baserat på aktuell forskning vill denna policy brief inspirera till en större kreativitet och satsning på formerna för samarbete mellan aktörer, för att bidra till en hållbar omställning av samhället.

Den europeiska jordbruks- och livsmedelssektorn står inför flera utmaningar för att klara högt ställda mål kring miljömässig och social hållbarhet, ekonomisk bärkraft, livsmedels säkerhet och krisberedskap. För att hantera dessa utmaningar har behovet av att utveckla och stärka kunskapsutbyte och innovation betonats i flera policydokument från EU (1-2).

Sverige har antagit miljömål, en livsmedelsstrategi, samt för första gången sedan andra världskriget återuppväckt frågan om livsmedelsberedskap i händelse av kris (3-5). Ny kunskap och innovation är avgörande för att hantera dessa mål och utmaningar. Flera rapporter pekar dock på svaga kopplingar mellan svensk akademisk forskning, jordbruket och livsmedelsindustrin, vilket bidrar till en sårbar kunskapsförsörjning och ett fragmenterat innovationssystem (6-9). Det är en angelägenhet för alla aktörer med anknytning till svensk jordbruks- och livsmedelsnäring att stärka utveckling och användning av ny kunskap och innovation.

REKOMMENDATIONER

1. Satsa på värdeskapande genom praktiska samarbeten

Skapa förutsättningar för människor att mötas och lära känna varandra över traditionella skrågränser. Tillhandahåll såddfinansiering för att möjliggöra pilotstudier, fältförsök och kunskapsstöd.

2. Underlätta gemensamt lärande

En genuin dialog mellan flera aktörer om utmaningar och möjligheter kräver förståelse för olika perspektiv och förmåga att skapa nya professionella relationer. Utomstående processledare kan ibland behövas för guidning.

3. Utgå från relevanta aktörer och konkreta effekter

Inkludera relevanta aktörer i utveckling av ny kunskap och innovation. Fokusera på konkreta effekter i företag och samhälle så att ny kunskap och innovation kan omsättas i praktisk nytta.

Flera av satsningarna i EU:s nya jordbrukspolitik och den svenska strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) för år 2023–2028 syftar till att förbättra kunskapsflödet och stärka kopplingen mellan forskning och praktik. EU:s medlemsländer uppmanas att kartlägga sina agrara kunskaps- och innovationssystem (AKIS) och arbeta för att stärka och utveckla dem (9–10). För att ny kunskap och innovation ska omsättas i praktisk verklighet krävs effektiva sätt att samarbeta. Fallstudier från svensk trädgårdsnäring visar att kunskap och innovation har en grundläggande funktion att bidra till en hållbar och växande jordbruks- och livsmedelssektor, samt att sociala färdigheter och samarbetsförmåga är avgörande, tillsammans med fackkunskaper och teknisk utveckling.

Den svenska trädgårdsnäringen har haft en lång period av ekonomisk tillväxt, men erfar nu hård konkurrens från utländsk import och alltmer prismetvetna kunder. Ur ett internationellt perspektiv har svensk trädgårdsnäring flera nackdelar: avlägset läge, svalt klimat, höga arbetskostnader, höga skatter och en komplex miljölagstiftning (7). För att överleva måste trädgårdsföretagen förnya sig för att möta kunders och konsumenters förväntningar. Det medför ett behov av att utveckla och stärka kunskapsutbyte och innovation inom den svenska trädgårdssektorn. Sektorn har därför lämpat sig väl för att bedriva svenska fallstudier mot bakgrund av internationell forskning. Med bas i dessa studier vill denna policy brief inspirera till en större kreativitet och satsning på formerna för samarbete mellan aktörer, och samtidigt redovisa vad forskning så här långt visat fungerar.

1. Satsa på värdeskapande genom praktiska samarbeten

Forskare, företagare, rådgivare och andra aktörer i lantbrukets värdekedjor har olika kunskaper, insikter och idéer som alla behövs för att nå fram till nya hållbara lösningar. Kunskapsutbyte och innovation gynnas av

att nya nätverk byggs och befintliga stärks. Att mötas över traditionella skrågränser skapar ett gynnsamt innovationsklimat. Seminarier, workshops och enskilda möten kan behöva designas och ledas specifikt för att utgöra dessa värdeskapande möten (11).

Genom att tillhandahålla såddfinansiering som möjliggör pilotstudier, fältförsök och kunskapsstöd, ges möjlighet inte bara att mötas utan också att testa nya idéer i mindre skala. Kombinationen av mötesplatser och tillgång till såddfinansiering bidrar till att skapa en kreativ spänning, som aktörerna kan använda för att precisera sina idéer, hitta rätt samarbetspartners och utveckla idéerna vidare till användbara innovationer. Detta förklaras mer i detalj i (12), och historien bakom samverkansplattformen SLU Partnerskap Alnarp berättas i (13).

2. Underlätta gemensamt lärande

För att aktörer med olika bakgrund ska kunna inleda samarbeten krävs ett intresse att lära nytt, förmåga att förstå andra perspektiv och bilda fungerande relationer. En genomgång av forskningslitteraturen visade att de yrkesfärdigheter som behövs för ett hållbart jordbruk är följande (14):

- Intresse för livslångt lärande
- Förmåga att bygga och underhålla nätverk
- Integrering av praktisk och teoretisk kunskap
- Systemperspektiv
- Ämnesspecifik kunskap

Resultaten visar att utöver rena fackkunskaper är sociala färdigheter minst lika viktiga. En framgångsrik dialog innehåller flera dimensioner; de inbördes relationerna, hur processen ska drivas och själva sakfrågan. Ibland kan därför hjälp med att leda dialogen av någon utomstående vara en god investering.

En studie av två långvariga samarbeten inom trädgårdsnäringen visade att en av framgångsfaktorerna var deltagarnas förmåga att forma en gemensam målbild, och att

justera målbilden allteftersom ny kunskap utvecklades. Målbilden skapades och justerades genom dialog och gemensamt lärande, och utgjorde en social struktur som vägledde kommunikation och beslutsfattande hos de involverade personerna. Det ledde återkommande till konkreta planer för projektupplägg och finansiering. På så sätt kunde både trädgårdsföretagare, forskare och rådgivare få tillgång till resurser de annars inte hade haft (15).

3. Utgå från relevanta aktörer och konkreta effekter

För att ny kunskap och innovation ska få genomslag i samhället behöver det omsättas i praktisk handling. Entreprenörskap kan i sig vara en drivande kraft bakom utveckling av ny kunskap och innovation. Entreprenöriella personer som kan gå till handling är därför centrala. I (16) analyseras en fallstudie där svensk sötpotatis började odlas och säljas på marknaden. Kunders och konsumenters efterfrågan var pådrivande i att skapa ett nytt kunskapssystem kring svenskodlad sötpotatis, som inkluderade forskning, rådgivning och leverantörer av sticklingar, med flera. Resultaten visade att aktörerna i värdekedjan och kunskapssystemet behöver få möjlighet

att mötas och samarbeta i högre utsträckning än idag. Marknadsförberedande åtgärder och problemlösning i värdekedjan är minst lika viktigt som den tekniska odlingskunskapen, för att fler innovationer ska kunna nå marknaden.

Ett annat sätt att skapa genomslag i samhället är att involvera berörda aktörer i löpande lärande utvärdering av forsknings- och utvecklingsprojekt. Det är en viktig del av processen att åstadkomma praktisk förändring, eftersom man inte kan utgå från det underliggande antagandet att omvärlden kan kontrolleras och påverkas rationellt. Därmed blir inkluderingen av aktörer i löpande konsekvensanalyser och utvärderingar en central del av själva forsknings- och utvecklingsarbetet. Det här synsättet understryker de inblandade aktörernas erfarenheter och ömsesidiga lärande för att skapa förändring tillsammans med och genom andra (17).

Genom att inkludera relevanta aktörer i löpande utvärdering av forskningsinsatser ges ett fokus på konkreta effekter. En satsning på att utveckla arbetsformerna för detta, bidrar till att ny kunskap och innovation kan utgöra konkreta verktyg för praktisk förändring.

Referenslista

- (1) European Commission (2020). A European Green Deal. Striving to be the first climate neutral continent. Brussels, European Union.
- (2) European Commission (2020). Farm to fork strategy. For a fair, healthy and environmentally-friendly food system. Brussels, European Union.
- (3) Regeringskansliet (1999). Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige. Regeringsproposition 1997/98:145. Stockholm, Miljödepartementet.
- (4) Regeringskansliet (2017). En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringsproposition 2016/17:104. Stockholm, Näringsdepartementet.
- (5) Regeringskansliet (2022). Kommittédirektiv: En ny livsmedelsberedskap. Stockholm, Näringsdepartementet.
- (6) Regeringskansliet (2015). Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. SOU 2015:15. Stockholm, Näringsdepartementet.
- (7) OECD. (2018). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden. OECD Food and Agricultural Reviews. Paris, OECD Publishing.
- (8) Johansson, S. (2021). Livsmedelskedjans nationella innovationssystem. En systembeskrivning. Stockholm, Sweden Food Arena.
- (9) Blix Germundsson, L. (2021). Vad är AKIS? LTV-Fakultetens Faktablad. SLU Alnarp, 2021:10.
- (10) EU SCAR AKIS. (2019). Preparing for future AKIS in Europe. Brussels, European Union.
- (11) Blix Germundsson, L., Frankelius, P, Norrman, C. (2021). The role of innovation intermediary organisations in forming value creating meetings: the agri-food firm perspective. The international food and agribusiness management review, 24(6): 993-1004.
- (12) Blix Germundsson, L., Augustinsson, S., Lidén, A. (2020). Collaboration in the Making -Towards a Practice-Based Approach to University Innovation Intermediary Organisations. Sustainability 12:5142.
- (13) von Bothmer, R., Nilsson, A, Blix Germundsson, L. (2022). Samarbeten i den skånska myllan. Akademi, näringsliv och samhälle från Alnarps horisont. Klågerup, Tejarps förlag.
- (14) Sørensen, L. B., Blix Germundsson, L., Hansen, S. R., Rojas, C., Kristensen, N. H. (2021). What Skills Do Agricultural Professionals Need in the Transition towards a Sustainable Agriculture? A Qualitative Literature Review. Sustainability, 13:13556.
- (15) Blix Germundsson, L. & Ljung, M. (2023). Collective agency as a leverage point in multi-actor innovation: Two case studies from Swedish horticulture. Agricultural and Food Science, 32, 166-178.
- (16) Blix Germundsson, L. & Norrman, C. (2023). Market formation and the role of the farmer in a micro-level agri-food innovation system. International Journal of Food System Dynamics. 14(4), 394-406.
- (17) Blix Germundsson, L. (2023). Knowledge and innovation systems in Swedish Horticulture. A study of multi-actor collaboration for impact. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae 2023:22. Doktorsavhandling, Sveriges lantbruksuniversitetet.

SLU Future Food

SLU Future Food är en plattform som stimulerar och utvecklar tvärdisciplinär forskning och samverkan för ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbara livsmedelssystem.

- www.slu.se/futurefood
- Nyhetsbrevet Food for thought
- [linkedin.com/company/slu-future-food](https://www.linkedin.com/company/slu-future-food)
- Podden Feeding your mind
- futurefood@slu.se

Författare och kontaktperson

Lisa Blix Germundsson
lisa.germundsson@slu.se

Lisa Blix Germundsson är forskare och projektledare med fokus på kunskapsutveckling och innovation inom jordbruk och trädgårdsnäring.

SCIENCE AND
EDUCATION **FOR**
SUSTAINABLE
LIFE